

LUND UNIVERSITY

Remissyttrande: Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen kedja (SOU 2023:5)

Mattsson, Titti; Wahlberg, Lena

2023

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Mattsson, T., & Wahlberg, L. (2023). Remissyttrande: Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen kedja (SOU 2023:5).

Total number of authors:
2

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Juridiska fakultetsstyrelsen
Professor Titti Mattsson
Docent Lena Wahlberg

Rektor

Remiss: Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen kedja (SOU 2023:5)

S2023/00440

Juridiska fakultetsstyrelsen får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av professor Titti Mattsson och docent Lena Wahlberg.

Avgränsning

Detta yttrande är avgränsat till att endast avse utredningens förslag att tvångsvård för patienter som lider av ett skadligt bruk eller beroende ska ges enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) i stället för enligt den nu gällande lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

3 § LPT

Enligt utredningens förslag ska tvångsvård enligt 3 § LPT kunna ges inte bara till patienter som lider av en allvarlig psykisk störning utan också till dem som lider av ett allvarligt bruk eller beroende, under förutsättning att övriga villkor för tvångsvård i 3 § är uppfyllda. Enligt 1 p. är ett av dessa villkor att patienten ”har ett oundgängligt behov av psykiatrisk vård, som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom att patienten är intagen på en sjukvårdsinrättning för kvalificerad psykiatrisk dygnetruntvård”. Som exempel på vård som en patient med allvarligt bruk eller beroende kan ha ett oundgängligt behov av nämns i utredningen behov av abstinensbehandling, behov av att befinna sig i en nykter och drogfri miljö, liksom behov av rådgivning om hur upprepade överdoser kan undvikas genom exempelvis naloxon (s. 236 ff. och s. 461 f.). Det kan enligt fakultetsstyrelsens uppfattning ifrågasättas om vård av dessa och liknande slag är att betrakta som *psykiatrisk* vård, och därmed om förutsättningarna för tvångsvård kommer att vara uppfyllda för patienter med ett i och för sig oundgängligt behov av sådan vård. LPT:s krav på ”oundgängligt behov av psykiatrisk vård” kan i detta sammanhang jämföras med den vidare formuleringen i den nu gällande 4 § 1 p. LVM, enligt vilken tvångsvård ska beslutas om ”någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk”.

Vidare ställer sig fakultetsstyrelsen tveksam till om syftet med tvångsvården enligt LPT, som enligt 2 § syftar till att sätta patienten i stånd att frivilligt medverka till nödvändig vård och ta emot det stöd som han eller hon behöver, verkligen gäller

gruppen med allvarligt skadligt bruk eller beroende. Det framgår inte tillräckligt av utredningen att denna grupp på samma sätt som de personer som lider av en allvarlig psykisk störning inte kan sägas tillgodose sina egna intressen rörande beslutskompetens, fri vilja och egenansvar. Med andra ord saknas det en analys av vilka likheter respektive skillnader som finns mellan tillstånden i fråga vad gäller de två grupperna i dessa avseenden, och om likheterna är tillräckliga för att motivera tvångsvårdsinsatser enligt LPT. I betänkandet hänvisas till straffrättens huvudprinciper om ansvar och fri vilja avseende en persons egna och självvalda handlingar. Den principiella frågan är var gränsen går (och hur denna situation i så fall ska bedömas) för när den egna användningen av droger ska anses så olämplig, skadlig och utom egen kontroll att tvångsinsatser enligt LPT är motiverade. Enligt juridiska fakultetsstyrelsen saknas en på ett övergripande plan tillräcklig analys av vad som egentligen utgör den etiska grunden till att förutsättningarna för psykiatrisk tvångsvård ska gälla personer med allvarligt skadligt bruk eller beroende.

23 c § LPT

Enligt utredningens förslag ska patienter som vårdas enligt LPT vid ankomsten till vårdmottagningen vara skyldiga att på begäran lämna prover för kontroll av narkotikapåverkan m.m. Samma skyldighet gäller om det under vårdtiden kan misstänkas att den intagne är påverkad av sådana substanser. Bestämmelsen är ny och främst föranledd av att LPT:s tillämpningsområde enligt den förslagna ändringen i 3 § utvidgas till att också omfatta patienter som lider av ett allvarligt bruk eller beroende (s. 295). Enligt förslaget ska bestämmelsen i 23 c § emellertid också omfatta patienter som inte vårdas på grund av allvarligt bruk eller beroende, förutsatt att det finns anledning att uppmana patienten att lämna prov. Ett skäl till bestämmelsens generella tillämplighet sägs vara att den som tvångsvårdas på grund av skadligt bruk ”ska ha rätt att kräva en miljö utan förekomst av alkohol eller andra preparat”. Det sägs också att behovet av en sådan kontrollmöjlighet ”torde i viss mån finnas redan” vid vård enligt LPT (s. 295).

Som utredningen påpekar kan kontroller av det slag som föreslås i bestämmelsen betraktas som kroppsliga ingrepp enligt 2 kap. 6 § regeringsformen. Begränsningar i skyddet mot kroppsliga ingrepp får enkelt uttryckt inte gå utöver vad som är nödvändigt. De skäl som utredningen anför visar enligt fakultetsstyrelsens inte att det är nödvändigt att låta den föreslagna kontrollmöjligheten omfatta också dem som vårdas enligt LPT utan att lida av allvarligt bruk eller beroende. Om detta likväl anses nödvändigt för att personer som lider av allvarligt skadligt bruk ska kunna vårdas tillsammans med personer som lider av en allvarlig psykisk störning, är detta enligt fakultetsstyrelsens uppfattning ytterligare ett skäl som talar mot att utsträcka LPT:s tillämpningsområde till att också omfatta patienter som lider av allvarligt skadligt bruk.

Enligt delegation

Titti Mattsson

Lena Wahlberg